

Aktuálne výzvy manželskej pastorácie pre farnosť

Veronika Pétiová

ÚVOD

Je zrejmé, že najväčšiu časť agendy cirkevných tribunálov zaberajú manželské kauzy. Málokedy si uvedomujeme, že aj v rámci farskej kancelaristiky tvoria otázky týkajúce sa manželstva veľkú časť kánonickoprávnych problémov, s ktorými sú farári konfrontovaní, a to najprv pri uzatváraní cirkevného manželstva a príprave naň a v niektorých prípadoch aj pri krachu manželského spolužitia. Odlúčenie manželov pri zachovaní zväzku síce povoľuje miestny ordinár, ale žiadosť o ňu sa väčšinou spisuje na farskom úrade. V prípade procesu o preskúmanie platnosti manželstva kým stránky predstúpia pred cirkevný tribunál väčšinou ako prvý kontakt vyhľadajú cirkevnú autoritu, ktorá im je najbližšia – svojho farára. Preto sme sa v tomto článku rozhodli bližšie zamerať na aktuálne problémy farnosti týkajúce sa manželskej pastorácie a načrtnúť ich riešenie.

1 PRÍPRAVA NA SLÁVENIE MANŽELSTVA

Adekvátna príprava nupturientov na sviatosť manželstva zahŕňa tri stupne - vzdialenú, blízku a bezprostrednú.¹ Práve posledná z nich, ktorá prebieha priamo pred prijatím sviatosti manželstva, má snúbencov upriamiť na celoživotné rozhodnutie, ktoré chcú sobášom urobiť. Niekedy je práve ona momentom, keď je možné predísť neskoršiemu rozpadu manželstva. Preto je potrebné k príprave na slávenie manželstva pristúpiť svedomite ako zo strany nupturientov, tak aj zo strany toho, kto prípravu koná, a nie hľadať čo najkratšiu možnú cestu, ako tento úkon absolvovať. G. Damacco uvádza, že nie je možné ignorovať skutočnosť, že nie výnimočne býva manželstvo len spôsobom, ktorým sa partneri snažia zlegalizovať svoje spolužitie. V týchto

Abstract

One of the areas where the faithful often seek out their pastor is to address issues related to their marriage. The parish where one or both of them have canonical residence is to be the place where the marriage is primarily solemnized. The pastoral ministry of the couple does not end with the marriage, as it is important that the parish accompany the couple throughout their life together. There are faithful whose marriage reaches an intractable crisis and those will seek out their pastor for the resolution of problems related to the breakdown of the marital union, the process of separating spouses for the duration of the union, or the review of the validity of the marriage. Therefore, in this article, we would like to focus on the current challenges facing parish pastoral care in dealing with marital problems and outline their canonical-legal solutions and recommendations for practice.

Keywords

marriage, nullity of marriage, contracting marriage, dispensation, license, parish, pastor, marital separation

Author

JUDr. Mgr. Veronika Pétiová, PhD. et PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta
Ústav kánonického práva
veronika.petiova@flaw.uniba.sk

Cite

PÉTIOVÁ, Veronika. Aktuálne výzvy manželskej pastorácie pre farnosť. In *Historia et theoria iuris*, 2023, roč. 15, č. 1, s. 52 – 63.

¹ Pápežská rada pre rodinu. Príprava na sviatosť manželstva 6 In *Enchiridion Vaticanum* 15, 1996, s. 21-59.

situáciách je potrebné, aby farár, ako vlastný pastier farnosti, bol rozhodnejší pri rozlišovaní duchov smerom k snúbencom² a pomáhal im nájsť zmysel sviatosti, ktorú chcú uzatvoriť.

Tiež sa môže stať, že správca farnosti z vážnych dôvodov neodporučí uzavretie manželstva alebo odmietne svojich veriacich zosobášiť. Vtedy väčšina veriacich začne vyhľadávať benevolentnejšieho kňaza, ktorý bude ochotný. V takýchto prípadoch je užitočný predpis partikulárneho práva, ktorý platí napríklad v Košickej arcidiecéze, kde v prípade, ak niekto z farárov z vážnych dôvodov neodporúča uzavretie manželstva, tak iný farár alebo farský administrátor nemá takémuto sobášu asistovať, s výnimkou konzultácie s miestnym ordinárom.³

Ďalším krokom, ktorý je potrebný pred slávením manželstva urobiť, je spísanie tzv. sobášnej zápisnice. Tá by mala byť vypracovaná v dostatočnom predstihu a snúbenci by mali predložiť všetky potrebné dokumenty, ako sú krstné a rodné listy, eventuálne rozsudky o civilnom rozvode, nulite manželstva alebo úmrtný list predchádzajúceho manželského partnera. Pri spisovaní sobášnej zápisnice sa zistí, či je manželstvo možné uzatvoriť bez ďalších administratívnych úkonov alebo je potrebné požiadať o dišpenz alebo licenciu. Tiež je potrebné získať licenciu z farnosti aspoň jedného zo nupturientov, ak je manželstvo slávené mimo ich farností, kde majú kánonického bydlisko. V prípade ak jeden alebo obaja snúbenci spadajú do jurisdikcie vojenského ordinariátu, tak môže vojenský kaplán alebo ordinár platne asistovať pri uzatváraní manželstva tých, z ktorých aspoň jeden nupturient je jeho podriadený aj na miestach nepatriacich do priestoru, ktorý mu je určený. Tieto fakulty sú udelené bez zúžení, ktoré by sa vzťahovali na obradovú príslušnosť veriacich. Z toho vyplýva, že ich treba považovať za rovnako aplikovateľné tak kaplánmi latinskými, ako i východnými.⁴

2 DIŠPENZ A LICENCIA K SLÁVENIU MANŽELSTVA

Veriaci niekedy žiadajú prijatie sviatosti, aj keď nespĺňajú podmienky na jej udelenie. V tom prípade nastáva problém, keď na jednej strane stojí právo veriacich sviatosť prijať, a na druhej strane povinnosť posvätných pastierov oddialiť vyslúženie sviatosti do vtedy, kým veriaci bude na jej prijatie riadne disponovaný.⁵ V prípade sviatosti manželstva je často riešením takejto situácie inštitút dišpenzu, prípadne licencie. V každom prípade je potrebné postupovať s pastoračnou múdrosťou, pri ktorej má byť farár, prípadne sobášiaci alebo kňaz, ktorý nupturientov na prijatie tejto sviatosti pripravuje, vedený optikou najvyššieho zákona Cirkvi. V niektorých prípadoch aj odmietnutie pár zosobášiť prípadne oddialenie sobáša môže byť prostriedkom ku spásu všetkých zúčastnených.

V kánonickom manželskom práve nájdeme viaceré situácie, pri ktorých je platné alebo dovolené slávenie manželstva podmienené predchádzajúcim udelením dišpenzu alebo licencie k sláveniu manželstva kompetentnou cirkevnou autoritou. Zväčša ide o miestneho ordinára, existujú však aj prípady, keď je potrebné obrátiť sa na Apoštolský stolec.

V nebezpečenstve smrti môže miestny ordinár dišpenzovať vlastných podriadených, kdekoľvek sa zdržiavajú a všetkých, ktorí sa skutočne nachádzajú na jeho vlastnom území, tak od formy, ktorú treba zachovávať pri slávení manželstva, ako aj od všetkých a jednotlivých prekážok cirkevného práva buď verejných alebo tajných, s výnimkou prekážky pochádzajúcej z posvätného stavu presbyterátu. Za tých istých okolností, ale len v prípadoch, keď sa nemožno obrátiť na miestneho ordinára, má tú istú moc dišpenzovať farár a tiež riadne delegovaný posvätný služobník,

² Porovnaj DAMACCO, Gaetano. *L'indagine pregiudiziale e la preparazione al matrimonio*. In COCCOPALMERIO, Francesco et al. *Il nuovo processo matrimoniale canonico. Una guida tra diritto e cura pastorale*. Bari: Cacucci Editore, 2018, s. 88.

³ Porovnaj Košická arcidiecéza. *Manželstvo*. In ACAC, 2019, č. 2, s. 4.

⁴ Porovnaj Pápežská rada pre výklad textov zákonov. *Odpoveď Mons. Františkovi Rábekovi, ordinárovi OS a OZ SR zo dňa 13.06.2018 (Prot. N. 16359/2018)*.

⁵ Porovnaj PARLATO, Vittorio. *Temi di Diritto Canonico. Dispense*. Urbino: Nencini Editore, 1991, s. 35.

ako aj kňaz alebo diakon, ktorí asistujú pri uzavieraní manželstva. V nebezpečnosti smrti má spovedník moc pre vnútorné fórum dišpenzovať od tajných prekážok buď vo sviatostnej spovedi alebo mimo nej. Za nemožné obrátiť sa na miestneho ordinára, sa považuje, ak k tomu môže dôjsť iba telegraficky alebo telefonicky.⁶

Okrem nebezpečnosti smrti, existuje situácia *omnia parata sunt*, ktorá nastáva vtedy, keď je na sobáš už všetko pripravené a uzavretie manželstva sa bez pravdepodobného nebezpečnosti veľkého zla nemôže oddialiť. Vtedy má moc dišpenzovať od všetkých prekážok s výnimkou tých, ktoré sú rezervované Apoštolskému stolcu, miestny ordinár. Ak ide o tajnú manželskú prekážku (t.j. verejnosti neznámu), moc dišpenzovať má aj farár a kňaz alebo diakon, ktorí asistujú pri uzavieraní manželstva. Táto moc platí aj pre konvalidáciu manželstva, ak hrozí nebezpečnosť z jej oddialenia a nie je možné obrátiť sa na kompetentnú autoritu, ktorá ma moc udeliť dišpenz v danom prípade. Farár alebo kňaz, či diakon, ktorý dišpenz udelili, majú o tom ihneď upovedomiť miestneho ordinára a zaznačiť udelenie dišpenzu do knihy manželstiev.⁷ Ak bol dišpenz udelený v tajnom nesviatostnom fóre, je treba viesť o tom záznam v tajnom archíve diecézy. Dišpenz udelený v rámci sviatosti pokánia, t.j. vo vnútornom sviatostnom fóre sa nezaznamenáva.⁸

V prípade potreby dišpenzácie nejakej manželskej prekážky je potrebné sa obrátiť na kompetentnú autoritu. Miestny ordinár môže udeliť dišpenz od všetkých prekážok cirkevného práva s výnimkou tých, ktorých dišpenzovanie je vyhradené Apoštolskému stolcu. Tomu je vyhradená dišpenzácia od prekážky pochádzajúcej z jednotlivých stupňov posvätného stavu alebo z verejného doživotného sľubu čistoty v rehoľnom inštitúte pápežského práva a od prekážky zločinu. Nikdy sa nedáva dišpenz od prekážky pokrvnosti v priamej línii ani v druhom stupni bočnej línii.⁹ Taktiež nie je možné udeliť dišpenz od prekážky impotencie a prekážky predchádzajúceho zväzku.

Najčastejšie sa udeľuje dišpenz od prekážky rozdielnosti kultu, teda v prípade sobáša katolíckej stránky so stránkou, ktorá je bez náboženského vierovyznania alebo nepokrstená – patrí do niektorej z náboženských spoločností. Ide napríklad o sobáš so židom alebo moslimom.¹⁰ Stránky obvykle podávajú žiadosť na farskom úrade v mieste, kde chcú uzatvoriť manželstvo. Nastávajú situácie, keď kánonické bydlisko katolíckej stránky a miesto sobáša sa nenachádzajú na území jednej diecézy. Podľa noriem Konferencie biskupov Slovenska sa treba v prvom rade obrátiť na miestneho ordinára trvalého bydliska katolíckej stránky, ktoré je možné overiť podľa dokladu totožnosti pri zachovaní kompetencie ordinára ozbrojených síl a ozbrojených zborov.¹¹ Podľa nášho názoru, však môže nastať situácia, v ktorej tento ordinár nebude kompetentný na udelenie dišpenzu, lebo z hľadiska kánonického práva nebude ordinárom žiadajúcej stránky. V súčasnej dobe má totiž mnoho ľudí trvalé bydlisko uvedené v doklade totožnosti odlišné od kánonického bydliska. Z tohto dôvodu považujeme za správne, ak sa daný partikulárny zákon v týchto prípadoch neuplatní a žiadosť o dišpenz sa podá ordinárovi miesta, kde má katolícka stránka kánonické bydlisko podľa noriem Kódexu kánonického práva.

⁶ Porovnaj kánon 1079 CIC 1983 a KRAJCZYŃSKI, Jan. La potestà di dispensare del parroco. In WROCEŃSKI, Józef – STOKLOSA, Marek. *La funzione amministrativa nell'ordinamento canonico 2*. Warszawa: Uniwersytet Kardynala Stefana Wyszyńskiego, 2012, s. 844.

⁷ Porovnaj DEGIORGI, Giorgio. Dispensatio misericordiae. In PUDUMAI DOSS, Jesu. *Beati Misericordes. Questioni pastorali e giuridiche sulla misericordia*. Roma: Las, 2017, s. 270.

⁸ Porov. D'AURIA, Angelo. *Gli impedimenti matrimoniali*. Roma: Lateran University Press, 2002, s. 47.

⁹ Porovnaj kánon 1078 CIC 1983.

¹⁰ Je potrebné odlišovať túto skutočnosť od zmiešaného manželstva, t.j. manželstva katolíckej stránky a nekatolíckej pokrstennej, pričom ak nie je istota, že nekatolíckej stránke bol krst udelený platne, tak sa udeľuje aj dišpenz od manželskej prekážky *ad cautelam*.

¹¹ Porovnaj Konferencia biskupov Slovenska: Dekrét, ktorým sa odporúča spôsob postupovania pri žiadosti o povolenie asistovať pri uzatváraní manželstva a pri žiadosti o dišpenz od prekážky rozdielnosti kultu. In *kbs.sk* [online] Dostupné na internete: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/konferencia-biskupov-slovenska/p/osobitne-dokumenty/c/dekret-manzelstvo-disparitas-cultus>>. [cit. 2023-05-15].

Ďalším dišpenzom, s ktorým sa môžeme v pastorácii stretnúť, je dišpenz od kánonickej formy slávenia manželstva. Žiadajú ho snúbenci, ktorí chcú uzatvoriť zmiešané manželstvo v prípade, ak zachovaniu kánonickej formy prekážajú veľké ťažkosti. Na udelenie tohto dišpenzu je kompetentný miestny ordinár katolíckej stránky po porade s ordinárom miesta, kde sa má manželstvo sláviť, preto je potrebné v žiadosti o dišpenz uviesť miesto plánovaného sobáša. Aj v tomto prípade je potrebná verejná forma slávenia sobáša, ktorou môže byť napríklad civilný sobáš. Treba zachovať postup ako pri žiadosti o dovoľenie uzatvoriť zmiešané manželstvo, t.j. prísľub katolíckej stránky ohľadne snahy zachovať svoju vieru a postarať sa o výchovu potomstva vo viere, oboznámenie nekatolíckej stránky s týmto prísľubom a poučenie oboch stránok o podstatných cieľoch a vlastnostiach manželstva. Dôvodom na udelenie dišpenzu od kánonickej formy nie je povinnosť, ktorú ukladajú niektoré cirkvi a cirkevné spoločenstvá, aby sa zachovala ich vlastná forma uzatvorenia manželstva. Dišpenz nie je možné udeliť všeobecne, ale iba v jednotlivých prípadoch z dôvodov ako: zachovanie rodinnej harmónie, získanie súhlasu rodičov s manželstvom, uznanie osobitného rodinného vzťahu nekatolíckej stránky s duchovným tejto stránky, zvýšené zapojenie sa nekatolíckej stránky do života nekatolíckej cirkvi alebo cirkevného spoločenstva, možnosť katolíckeho duchovného zúčastniť sa takéhoto slávenia manželstva s dišpenzom od kánonickej formy, pri ktorom by využil možnosť vysvetlenia prítomným takéhoto slávenia ako manželstva sviatostného, s jeho cieľmi a podstatnými vlastnosťami (jednota a nerozlučiteľnosť). Po slávení takéhoto manželstva, oznámi katolícka stránka svojmu duchovnému miestu a čas slávenia manželstva, aby ho zapísal do matriky manželstiev.¹² V každej žiadosti o udelenie dišpenzu je potrebné uviesť oprávnený a rozumný dôvod, nakoľko si to vyžaduje udelenie dišpenzu.¹³

Ako dovoľenie (licencia), tak aj dišpenz spadajú do oblasti výkonu administratívnej moci „milosti“, čo znamená, že veriaci nemá právo dostať dišpenz alebo licenciu, a preto nie je možné sa proti negatívnemu rozhodnutiu kompetentnej cirkevnej autority odvolať.¹⁴ Kritériom pre udelenie alebo neudelenie licencie má byť vzťah medzi duchovným dobrom snúbencov a úmyslom spoločenstva chrániť manželstvo.

Licenciu miestneho ordinára je potrebné žiadať vo viacerých prípadoch. Nevzťahuje sa na platnosť manželstva, ale na jeho dovoľenosť, keďže ide o zákazy sláviť manželstvo, nie o prekážky.¹⁵ Licencia je potrebná napríklad aj pri uzavieraní manželstva potulných.¹⁶ Vzhľadom na spôsob ich života je náročné zistiť eventuálne manželské prekážky, keďže tieto osoby nemajú trvalé bydlisko. Z dôvodu neustálej migrácie ich totiž miestna komunita nepozná. Zároveň je v takomto prípade ťažké preskúmať i slobodný stav snúbenca. Licenciu je potrebné žiadať, aj keď iba jeden zo snúbencov žije potulným životom. Farnosť, kde má potulný právo sláviť manželstvo je farnosť, kde aktuálne prebýva. Farár musí požiadať miestneho ordinára o licenciu pre dovoľené slávenie takéhoto manželstva.

Pri uzavieraní manželstva, ktoré nemožno uznať alebo sláviť podľa normy občianskeho zákona, Cirkev rozlišuje nadradenosť a platnosť kánonických zákonov nad civilnými, a preto môže udeliť dovoľenie uzatvoriť takéto manželstvo.¹⁷ Existuje aj prípad, s ktorým sa na Slovensku nestretávame,

¹² Porovnaj Konferencia biskupov Slovenska: Normy Konferencie biskupov Slovenska, podľa ktorých sa má na Slovensku udeľovať dišpenz od kánonickej formy jednotným spôsobom. In *kbs.sk* [online]. Dostupné na internete: <<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-kbs/c/dispensz-od-kanonickej-formy-slavenia-manzelstva-50>>. [cit. 2023-05-15].

¹³ Porovnaj kánon 90 § 1 CIC 1983.

¹⁴ Porovnaj PAVANELLO, Pierantonio. La concessione di grazie: aspettative e attese. In ARRIETA, Juan Ignacio. *Discrezionalità e discernimento nel governo della Chiesa*. Venezia: Marcianum Press, 2008, s. 182.

¹⁵ Porovnaj TERRANEO, Guiseppa. C. 1071: La licenza dell'Ordinario del luogo per alcuni casi di matrimoni. In *Quaderni di diritto ecclesiale*, 1988, roč. 1, č. 2, s. 95.

¹⁶ Porovnaj kánon 1071 § 1, bod 1 CIC 1983.

¹⁷ Porovnaj SCCELLINI, Guiseppa. *Il matrimonio nel codice di diritto canonico*. Milano: Giuffrè Editore, 2011, s. 21.

keď je v záujme stránok, aby ich manželstvo bolo platné iba pred Cirkvou, a nie pred štátom. Napríklad Talianska biskupská konferencia umožnila iba ovdoveným osobám, ak sú staršie a vo veľkej núdzi sláviť iba kánonické manželstvo s povolením miestneho ordinára. Mimo týchto okolností sa licencia môže udeliť len z vážnych dôvodov a pod podmienkou, že sa strany zaviazajú požiadať o uznanie manželstva aj zo strany štátu hneď ako pominú dôvody, ktoré viedli k udeleniu licencie.¹⁸ Na Slovensku takáto možnosť nie je a v praxi tieto situácie končia tým, že osoby si z dôvodu ekonomického prežitia radšej volia mimomanželský zväzok, čím sa vylučujú z možnosti účasti na sviatostnom živote. Z dôvodu rizika jeho zneužívania nepovažujeme za vhodné, aby takýto predpis partikulárneho práva existoval na Slovensku.

Okrem toho môže nastať situácia, keď manželstvo bolo vyhlásené cirkevným tribunálom za neplatné a zároveň pred štátom ešte neprebehlo konanie o civilnom rozvode. Základná zmluva medzi Svätým stolcom a SR, obsahuje uznesenie podľa ktorého, ak Katolícka cirkev rozhodla o nulite manželského zväzku alebo o jeho rozviazaní, toto sa na žiadosť jednej zo stránok oznámi Slovenskej republike, ktorá bude vo veci ďalej konať.¹⁹ V praxi sa táto norma ukázala ako *lex imperfecta*. Vo väčšine prípadov začínajú proces o preskúmanie platnosti manželstva stránky, ktoré civilný rozvod už absolvovali. Ak sa tak nestalo, po vyhlásení manželstva za nulitné, požiadajú o civilný rozvod manželstva. Čo sa týka prípadu, že by manželstvo nemohlo byť slávené z dôvodu príbuzenstva, tam sa zhodujú právo SR a kánonické právo v tom, že nie je možné povoliť slávenie manželstva v priamej línii a druhom stupni bočnej línii.²⁰

Licencia je potrebná aj pri uzatváraní manželstva toho, kto má prirodzené záväzky voči inej stránke alebo deťom pochádzajúcim z predchádzajúceho spojenia. Takýto prípad nenájdeme v predchádzajúcom Kódexe kánonického práva. Dôvodom jeho pridania do Kódexovej matérie bola aj stúpajúca tendencia uzatvárať viaceré manželstvá, prípadne mať potomstvo mimo manželstva. Prirodzené záväzky z predchádzajúceho zväzku môžu vyvolávať v manželstve určité problémy. Je potrebné, aby snúbenci boli navzájom oboznámení o tom, že tieto záväzky existujú a nešlo o úmyselne zamlčanie skutočnosti pred sobášom, ktorá by mohla spôsobovať nulitu manželstva z titulu podvodu.²¹ V žiadosti o dovoľenie treba uviesť o aký druh záväzku ide, akým spôsobom je mu zadostučinené a tiež vyjadrenie kňaza k vierohodnosti podaných informácií zo strany osoby, ktorá nesie prirodzené povinnosti voči inej stránke alebo voči deťom pochádzajúcim z predchádzajúceho spojenia.²² Zároveň má ordinár miesta právo, aj povinnosť zakázať slávenie manželstva v prípade, ak niektorá z dotknutých stránok nemá v úmysle plniť svoje záväzky.²³

Ak chce uzatvoriť manželstvo s katolíckou stránkou ten, kto všeobecne známym spôsobom zavrhol katolícku vieru, požiada farár od ordinára licenciu. Miestny ordinár môže takéto dovoľenie udeliť, ak existuje oprávnený a rozumný dôvod, napríklad nebezpečenstvo uzatvorenia civilného sobáša, duchovné dobro stránok, v tomto prípade najmä tej, ktorá svoju vieru nezavrhla, vzájomná pomoc v pokročilom veku a pod. Dôvod pre ktorý stránky dovoľenie žiadajú, má byť uvedený v žiadosti. Ordinár nemá dovoľenie udeliť, ak katolícka stránka nevyhlásila, že je pripravená odstrániť nebezpečenstvo odpadnutia od svojej viery a nedala úprimný prísľub, že urobí všetko, čo je v jej silách,

¹⁸ Porovnaj Conferenza Episcopale Italiana. Decreto generale sul matrimonio canonico 40. In *Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana*. [online] Dostupné na internete: <https://www.chiesacattolica.it/wpcontent/uploads/sites/31/2017/02/Decreto_generale_matrimonio_canonico.pdf>. [cit. 11.05.2023]; a PAVANELLO, Pierantonio. C. 1071: Licenze e dispense matrimoniali. In *Quaderni di diritto ecclesiale*, 2011, roč. 24, č. 4, s. 502.

¹⁹ Čl. 10 Základnej zmluvy medzi SR a Svätou stolicou.

²⁰ Porovnaj kánon 1091 CIC 1983 a § 10 Zákona o rodine č. 36/2005 Z. z.

²¹ Porovnaj kánon 1098 CIC 1983.

²² Porovnaj Bratislavská arcidiecéza. Licencia na sobáš. In *ACAB*, roč. 2013, č. 1, s. 3.

²³ Porovnaj CHIAPETTA, Luigi. *Il manuale del parroco. Commento giuridico-pastorale*. Bologna: Centro editoriale pastorale, 2019, s. 432.

aby boli všetky deti pokrstené a vychované v Katolíckej cirkvi. Druhá stránka sa má s týmto prísľubom oboznámiť, pričom obidve stránky sa majú poučiť o cieľoch a podstatných vlastnostiach manželstva, ktoré nesmie vylučovať ani jeden z uzavierajúcich.²⁴ Zavrnutie katolíckej viery musí byť všeobecne známe, pričom nestačí iba vnútorné a tajné odlúčenie sa od Cirkvi, ani súkromné, aj keď je pomerne známe. Pre zavrnutie viery nie je potrebné vstúpiť do ateistického, heretického alebo schizmatického združenia. Verejne známy spôsob zavrnutia viery je dostatočný na základe práva, napríklad ak vyplýva zo súdneho rozsudku, z oficiálneho stanoviska cirkevnej autority, je súdnym priznaním daného subjektu a pod. O faktické zavrnutie ide vtedy, keď je odlúčenie známe a zverejnené takým spôsobom, že už nie je možné ho popierať alebo o ňom pochybovať.²⁵

Zároveň je potrebná licencia aj v prípade veriacich, ktorí sú pokrstení, ale neboli vychovávaní vo viere, t.j. neprijali ďalšie iniciačné sviatosti. V tomto prípade treba postupovať ako v prípade tých, ktorí zavrhlí svoju vieru verejne známym spôsobom. V prípade Nitrianskej diecézy, pri sobáši, v ktorom jedna alebo obe stránky sú iba pokrstené, majú právomoc dovoliť slávenie takéhoto manželstva farári a farskí administrátori bez toho, aby sa museli obracať na miestneho ordinára. Do sobášnej zápisnice je potrebné vložiť písomné a stručné zdôvodnené pripustenie stránok k sláveniu manželstva zo strany farára, resp. farského administrátora a osvedčenie stránok, primerane prispôbené na daný prípad. Do poznámky v matrike sobášených treba v tomto prípade uviesť: *Ad matrimonium admissus/a tamquam tantum baptizatus/a* s uvedením dátumu a protokolárneho čísla tohto úkonu.²⁶ Pokiaľ takáto právomoc dovoliť sobáš v danej diecéze nie je, je potrebné obrátiť sa miestneho ordinára.

Licencia je potrebná aj pri uzatváraní manželstva toho, kto je postihnutý cenzúrou alebo interdiktom; pri uzavretí manželstva neplnoletého, keď rodičia o tom nevedia alebo sú rozumne proti tomu; pri uzatváraní manželstva cez zástupcu, uzavretí manželstva s podmienkou, ktorá sa vzťahuje na minulosť alebo na prítomnosť, pri uzatváraní medzi dvoma pokrstenými osobami, z ktorých jedna je pokrstená v Katolíckej cirkvi alebo bola do nej po krste prijatá, druhá však patrí do cirkvi alebo cirkevného spoločenstva, ktoré nie je v plnom spoločenstve s Katolíckou cirkvou (zmiešané manželstvá) a pri tajnom uzavretí manželstva.²⁷ V prípade licencie k zmiešanému manželstvu, ak sú kompetentní viacerí ordinári, treba zachovať tú istú kompetenciu, ako v prípade žiadosti o dišpenz od manželskej prekážky rozdielnosti kultu, t.j. obrátiť sa na miestneho ordinára trvalého bydliska katolíckej stránky, ktoré je možné overiť podľa dokladu totožnosti pri zachovaní kompetencie ordinára ozbrojených síl a ozbrojených zborov.²⁸

Primárne sa zmiešané manželstvo má sláviť mimo Svätej Omše, aj keď sa slávi katolíckou formou. Je to najmä z praktických dôvodov, vzhľadom na prítomnosť nekatolíckych hostí, manželskej stránky, eventuálne svedkov. Ak je na to dôvod, diecézny biskup môže povoliť vysluhovanie zmiešaného manželstva aj počas Svätej Omše. Podľa Direktória pre vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme sa pri rozhodovaní, či pripustiť alebo nepripustiť nekatolíckeho manžela na prijímanie Eucharistie, má rozhodnúť na základe všeobecných noriem v tejto oblasti. Za týchto okolností je potrebné brať do úvahy, že sviatosť manželstva prijímajú dvaja pokrstení kresťania. Napriek tomu, že manželia žijúci v zmiešanom manželstve sú obaja pokrstení a žijú vo sviatostnom manželstve, tak spoločné prijímanie Eucharistie môže byť iba výnimočné.²⁹

²⁴ Porovnaj kánony 1071 § 2 a 1125 CIC 1983.

²⁵ Porovnaj CHIAPETTA, ref. 23, s. 432.

²⁶ Porovnaj Nitrianska diecéza. Smernice týkajúce sa pastoračného pôsobenia a života farárov, kaplánov, dištriktúrny dekanov a sekretárov v Nitrianskej diecéze, (Prot. č. 1126/2014) *ad usum internum* a ACEN, roč. 2008, č. 2, s. 104.

²⁷ Porovnaj kánony 1071; 1101 § 2; 1124; 1131 CIC 1983.

²⁸ Porovnaj Konferencia biskupov Slovenska, ref. 11.

²⁹ Porovnaj Pápežská rada pre napomáhanie jednoty kresťanov. Direktorium pre vykonávanie princípov a noriem o ekumenizme. 159 a 160 In *kbs.sk* [online]. Dostupné na internete:

Je potrebné striktno odlišovať licenciu a delegáciu k sláveniu manželstva. Okrem toho, že licencia je potrebná k dovoľnosti manželstva, delegácia k jeho platnosti. Delegáciu udeľuje miestny ordinár alebo farár posvätnému služobníkovi, ktorý bude asistovať sláveniu manželstva. Kým licencia smeruje k tomu, že sa dané manželstvo môže sláviť, tak delegáciou sa povoľuje kňazovi alebo diakonovi prijať manželský súhlas snúbencov v mene Cirkvi. Delegácia môže byť všeobecná, k sláveniu bližšie neurčeného počtu manželstiev, ako aj konkrétna na istý počet manželstiev alebo jedno konkrétne manželstvo. Kým všeobecná delegácia musí byť udelená písomne, špeciálnu je možné udeliť aj ústne.³⁰

3 PASTORÁCIA MANŽELOV V KRÍZE

Častými situáciami, s ktorými sa stretávame v dnešnej dobe, sú manželstvá v kríze. Farnosť zväčša navštíví jeden alebo obaja manželia, buď v prípade manželskej odľuky, keď došlo k trvalému alebo dočasnému prerušeniu manželského spoluzitia, alebo v prípade keď chcú začať proces preskúmania platnosti manželstva. Miera rozvodovosti je na Slovensku vysoká a krachujú aj cirkevne uzavreté manželstvá. Farár alebo farský vikár, ktorý prijme niektorého z manželov snažiaceho sa riešiť svoju situáciu, by sa mal čo najviac snažiť pomôcť mu v jeho alebo jej neľahkej situácii.

3.1 ODLÚČENIE MANŽELOV PRI ZACHOVANÍ ZVÄZKU

Existujú situácie, keď navštíví farský úrad jeden z manželov alebo výnimočne aj obaja so žiadosťou o manželskú odľuku. V tejto situácii zväčša nie je primárnou pohnútkou práve manželská odľuka, ale túžba pristupovať k sviatostiam po rozpade manželského spolunažívania. Najčastejším dôvodom pre žiadosť o manželskú odľuku býva nevera jedného z manželov. Nevinná stránka má, pokiaľ sa aj ona nedopustila nevery, nedala k nej dôvod a nesúhlasila s ňou, právo prerušiť manželské spoluzitie. V tomto prípade je možná trvalá alebo dočasná odľuka.³¹ Nevinná manželská stránka, ak sama od seba prerušila manželské spolunažívanie, má do šiestich mesiacov predložiť kauzu odlúčenia kompetentnej cirkevnej autorite, ktorá má, prihliadajúc na všetky okolnosti, zvážiť, či nevinnú manželskú stránku nemožno priviesť k tomu, aby vinu odpustila a odlúčenie nepredĺžila natrvalo.³²

Okrem nevery existuje aj druhý dôvod na manželskú odľuku, a to v prípade, keď jeden z manželov vytvára veľké nebezpečenstvo pre dušu alebo telo druhej manželskej stránky alebo deti, prípadne iným spôsobom veľmi sťažuje spoločný život. Vtedy je možné, aby druhá stránka odstúpila na základe dekrétu miestneho ordinára, alebo v prípade, ak jej hrozilo nebezpečenstvo spôsobené čakaním na rozhodnutie kompetentnej cirkevnej autority, môže odstúpiť aj sama. Potom, čo zanikne dôvod odlúčenia, je potrebné obnoviť manželské spoluzitie, ak cirkevná autorita nestanovuje ináč. Ak nevinná manželská stránka znova prijme druhú stránku, zrieka sa práva na odlúčenie.³³

Obdobne je možné, aby žiadosť o manželskú odľuku podal veriaci nie cez svojho farára, ale cez kňaza, ktorý ho pozná. Vzápätí sa kópia rozhodnutia pošle nielen kňazovi, cez ktorého bola žiadosť podávaná, ale aj farárovi miesta, kde má veriaci kánonské bydlisko, aby vedel, že takéto rozhodnutie bolo jednému z jeho farníkov vydané.

<<https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/direktorium-na-vykonavanie-principov-a-noriem-o-ekumenizme>>. [cit. 2023-06-01].

³⁰ Porovnaj FUSCO, Gennaro. et al. *Commento giuridico-pastorale al decreto generale sul matrimonio canonico*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2014, s. 66.

³¹ Porovnaj VITALI, Enrico – BERLINGÒ, Salvatore. *Il matrimonio canonico*. Milano : Giffrré Editore, 2007, s. 137.

³² Porovnaj kánon 1152 CIC 1983.

³³ Porovnaj ERRÁZURIZ, Carlos José. *Il matrimonio e la famiglia quale bene giuridico ecclesiale. Introduzione al diritto matrimoniale canonico*. Roma: Pontificia Università della Santa Croce, 2016, s. 169 a kánony 1153-1155 CIC 1983.

3.2 PROCES MANŽELSKÉJ NULITY A FARNOSŤ

Proces manželskej nulity žiadajú podľa našich skúseností dve skupiny ľudí. V prvom prípade ide o manželov v kríze, ktorí uvažujú nad civilným rozvodom manželstva alebo už ním prešli a chcú, aby bola preskúmaná platnosť ich manželstva. Tieto osoby hľadajú smerovanie v ďalšom živote. V takomto prípade, aj keď sú zranenia spôsobené v manželstve ešte čerstvé, je práca s manželmi jednoduchšia z hľadiska viery, keďže ide zväčša o ľudí žijúcich bez partnerov. Po schválení manželskej odľuky biskupom je možné sprevádzať ich v procese skúmania manželskej nulity aj v rámci sviatostnej pastorácie, pričom môžu čerpať posilu najmä z Eucharistie a sviatosti pokánia. Druhou skupinou sú veriaci, ktorí už majú nový vzťah a ten by chceli „zlegalizovať“, preto chcú, aby ich manželstvo bolo preskúmané, či bolo uzavreté. Často vkladajú do procesu veľkú nádej, lebo je pre nich cestou, ako môžu uzavrieť nové cirkevné manželstvo a opäť pristupovať k sviatostiam.

Reforma manželských procesov uskutočnená apoštolským listom vo forme *motu proprio Mitis Iudex Dominus Iesus* priniesla väčšiu rýchlosť, efektívnosť a dostupnosť týchto procesov pre mnohých veriacich. V prípade Európy nebolo až tak náročne obrátiť sa na cirkevný tribunál ani pred reformou. Veriaci mali v relatívnej blízkosti aj odvolacie tribunály na ktorých muselo prebehnúť konanie na druhej inštancii. Existovali však miesta, najmä v Ázii a Južnej Amerike, kde táto služba Cirkvi nebola pre veriacich dostupná, tak ako by to potrebovali. Práve blízkosť a dostupnosť je jednou z hlavných charakteristík reformy, ktorá práve preto uvádza farnosť ako jedno z miest, kde sa má konať predsúdne preskúmanie pri procesoch manželskej nulity. Farnosť je veriacemu najbližšie, preto aj prvotnú pomoc pri tomto procese mnohí nachádzajú primárne vo svojich farnostiach. V diecézach by mala byť vytvorená jednotná štruktúra ako postupovať v týchto prípadoch, napríklad informačná kancelária na diecéznom tribunáli, prípadne, keďže ide o pastoračné preskúmanie kauzy je možné, aby predsúdne preskúmanie prebiehalo v jednotlivých farnostiach. Práve farár, prípadne ten, kto snúbencov na prijatie sviatosti manželstva pripravoval, by mal poznať ich životnú situáciu a sprevádzať ich aj v tejto chvíli, naplňajúc tak záväzok farárov, pastoračne sa starať o manželov v krízach.³⁴ Jeho úlohou je poznať ich situáciu a nasmerovať ich v prípade konania súdneho procesu. Napriek tomu, že primárne vlastný farár alebo ten kto manželov pripravoval na slávenie cirkevného sobáša by mal viesť toto predsúdne preskúmanie, je možné zveriť ho aj iným osobám s patričnými kompetenciami a vedomosťami v oblasti kánonického práva, a to aj napriek tomu, že ide o pastoračné preskúmanie. Jeho úlohou je zhromaždiť všetky užitočné prvky pre prípadné uvedenie kauzy zo strany manželov alebo ich patróna na kompetentnom tribunáli. Treba zistiť, či sú obidve stránky zajedno v žiadosti o neplatnosť. Ak sa ukáže relevancia podania žaloby na neplatnosť manželstva, má byť predsúdne preskúmanie ukončené podaním žiadosti na kompetentný cirkevný tribunál.³⁵

Farár, ako vlastný pastier, má v procese úlohu nielen vydať svoje odporúčanie na začiatku kauzy, ale môže byť duchovným sprievodcom svojich veriacich na ceste procesu preskúmania platnosti manželstva. Cieľom je hľadanie pravdy a tá nemusí vždy korešpondovať s túžbou toho, kto žiadosť podával. Ak sa veriacim dostane pastoračné sprevádzanie počas procesu nulity, je možné viesť ich k otvorenosti k výsledku skúmania, a nie ku kríze viery, ak sa dokáže platnosť ich manželstva. I keď farár nie je informovaný o procesnom postupe kauzy, tá prebieha na cirkevnom tribunáli, môže však sprostredkovať veriacim blízkosť Cirkvi v situácii, v ktorej sa nachádzajú a ktorou proces preskúmania platnosti zväčša býva. Význam tejto práce spočíva v tom, že ide o veriacich, ktorí väčšinou nemôžu pristupovať k sviatosti zmierenia a je vhodné hľadať iné možnosti pastoračného

³⁴ Porovnaj DAMACCO, ref. 2, s. 88.

³⁵ Porovnaj František. *Mitis Iudex Dominus Iesus* 1-5 .In AAS, 2015, roč. 107, s. 958-970.

rozhovoru, aby pre nich proces preskúmania platnosti manželstva nebol traumou. Takéto sprevádzanie nie je úlohou pracovníkov cirkevných tribunálov, ktorí majú zachovávať neustrannosť.

V praxi sa môžu farári stretnúť s veriacimi, ktorým po anulácii manželstva bolo zakázané uzatvoriť nové manželstvo, ak bol tento zákaz pripojený k samotnému rozsudku o nulite manželstva alebo stanovený miestnym ordinárom.³⁶ Aj keď ide o dovoľenie sláviť nové manželstvo, napriek zakazu, o tom rozhoduje miestny ordinár.³⁷ Stránky žiadajúce uzatvoriť nové manželstvo sa neobracajú priamo na daného diecézneho biskupa, ale navštívia farára v mieste kde chcú uzatvoriť nové manželstvo a ten ďalej postupuje ich žiadosť. Zmyslom týchto zákazov nie je nedovoľiť stránkam už nikdy pristúpiť k sláveniu nového manželstva, ale zabrániť tomu, aby sa opakovala situácia neplatného manželstva. Je na posúdení miestneho ordinára, zväčša po konzultácii s tribunálom, ktorý rozsudok o nulite vydal, či dôvody pre ktoré bolo prvé manželstvo neplatné sa nebudú opakovať a či je možné pristúpiť k sláveniu nového manželstva. Tieto zákazy sa najčastejšie vydávajú v prípadoch neplatnosti manželstva vychádzajúcich z vážneho nedostatku rozoznávacieho úsudku ohľadne podstatných manželských práv a povinností, ktoré treba navzájom odovzdávať a prijímať, keď je u stránky možný istý posun a dozrievanie. V prípade neplatnosti manželstva na základe neschopnosti vziať na seba podstatné záväzky manželstva z psychických dôvodov, je na mieste aj znalecký posudok psychiatra, ak išlo o trvalú diagnózu alebo poruchu, ktorá by mohla mať vplyv na platnosť nového zväzku. Zároveň je väčšinou úlohou farára vysvetliť stránkam žiadajúcim uzatvoriť manželstvo, prečo to nie je možné kvôli zakazu a akým spôsobom sa dá požiadať o dovoľenie sláviť nové manželstvo. V praxi sa totiž často stáva, že stránky neporozumejú čo pre nich znamená zakazujúca klauzula, ktorá je súčasťou rozsudku o nulite manželstva.

Ordinár miesta tiež môže zakázať manželstvo vlastným podriadeným, kdekoľvek sa zdržiavajú a všetkým, ktorí sa skutočne nachádzajú na jeho vlastnom území, ale iba na čas a z vážneho dôvodu, kým tento pretrváva.³⁸ Toto rozhodnutie biskupa je zväčša odkomunikované farárovi a ten ho má oznámiť snúbencom s pastoračnou citlivosťou.

Okrem zakazu sláviť manželstvo po vyhlásení predchádzajúceho manželstva za nulitné, je možné takýto zákaz pripojiť po rozviazaní manželstva *ratum et non consumatum*. V takomto prípade je dokonca možné, aby najvyššia cirkevná autorita pripojila k zakazu aj zneplatňujúcu klauzulu.³⁹ Okrem nej môže byť k respkriptu o rozviazaní manželstva pripojený aj jednoduchý *mens*, opatrenie, ktoré pozostáva napríklad z vykonania znaleckého posúdenia lekárom alebo psychológom, ohľadne spôsobilosti stránky uzatvoriť nové manželstvo. Väčšinou sa zasiela nie ordinárovi miesta, ale kompetentnému biskupovi, ktorým môže byť biskup, ktorý viedol vyšetrovaciu fázu alebo ordinár miesta, kde sa má sláviť nové manželstvo. Doktrína nie je v tomto prípade jednotná a neurčuje o ktorého biskupa má ísť, avšak postupovať sa tak má kvôli zabezpečeniu istoty, že je o danej klauzule informovaná stránka, s ktorou chce uzatvoriť manželstvo.⁴⁰

Iná je situácia, keď sa farár stretáva so zakazom pripojeným k rozsudku o nulite manželstva. Tá nastáva vtedy, keď sa rozsudok o manželskej nulite stal vykonateľným a manželstvo bolo slávené v jeho farnosti alebo niektorá zo stránok bola vo farnosti pokrstená. Vtedy súdny vikár oznámi ordinárovi miesta informáciu o vykonateľnom rozsudku a ten ju ďalej oznámi farárovi, ktorý sa má

³⁶ Porovnaj kánon 1682 § 1 CIC 1983.

³⁷ Zväčša po konzultácii s tribunálom, ktorý vydal daný rozsudok. Záleží na tom, ako presne je formulovaný pripojený zákaz sláviť nové manželstvo.

³⁸ Porovnaj kánon 1077 § 1 CIC 1983.

³⁹ Porovnaj kánon 1077 § 2 CIC 1983 a FORMALÈ, Fabio. La rimozione del veto a contrarre nuove nozze. In *Ephemerides Iuris Canonici*, 2022, roč. 62, č. 1, s. 203.

⁴⁰ Porovnaj INCITTI, Giacomo. Il processo di dispensa del matrimonio rato et non consumato. In GRUPPO ITALIANO DOCENTI DI DIRITTO CANONICO. *Il Diritto nel Mistero della Chiesa IV*. Roma: Pontificia Università Lateranense, 2014, s. 201.

postarať o to, aby sa v knihách manželstiev a pokrstených čo najskôr urobil záznam o vyhlásenej neplatnosti manželstva, prípadne o stanovených zákazoch.⁴¹

4 PASTORÁCIA ROZVEDENÝCH A ZNOVU ZOSOBÁŠENÝCH VERIACICH

V dnešnej dobe zrejme nenájeme farnosť, v ktorej by sa nenachádzali veriaci, ktorí po civilnom rozvode žijú v novom iregulárnom zväzku. Okrem výzvy pre pastierov sprevádzať tieto osoby je potrebné aj včlenenie týchto zranených rodín do cirkevného spoločenstva, pričom je nevyhnutné, aby sa ostatní veriaci vyhli reakcii staršieho syna z podobenstva o márnotrattom synovi a nechceli tieto osoby medzi seba prijať.⁴² O postoji k nim hovorí aj posynodálna exhortácia Pápeža Františka *Amoris laetitia*, ktorá pripomína, že títo veriaci stále tvoria cirkevné spoločenstvo a neboli exkomunikovaní. Treba sa vyhnúť prejavom diskriminácie voči nim a odmietajú ich účasť na spoločenstve Cirkvi.⁴³ *Je dôležité aby si túto skutočnosť uvedomili aj veriaci a kňazi vo farnostiach a poskytli im podporu v ich životnej situácii. Samozrejme, týmto osobám nie je možné dovoliť prijímať Eucharistiu ani sviatosť pokánia mimo nebezpečenstva smrti, lebo zotrávajú v stave ťažkého hriechu.⁴⁴ Zároveň je pre nich náročné viesť k viere potomstvo, keď im nemôžu ísť príkladom v prijímaní sviatostí. Práve tu môže byť farnosť miestom ich prijatia a pomoci. Už pápež Benedikt XVI. povedal na stretnutí rodín v Miláne v roku 2012:*

„Myslím si, že je veľkou úlohou farnosti, katolíckeho spoločenstva, aby urobilo všetko, čo je v jeho silách, aby títo ľudia cítili, že sú milovaní, prijatí, že nie sú 'mimo', (...) že žijú naplno v Cirkvi, i keď nemôžu prijať rozhršenie a Eucharistiu. Aj keď nie je možné udeliť im rozhršenie v spovedi, pravidelný kontakt s kňazom, duchovným sprievodcom je dôležitý, pretože takto môžu vnímať, že sú vedení a sprevádzaní.“⁴⁵

*Ako uviedol vtedajší pápež, ponuka duchovného sprevádzania alebo pastoračného rozhovoru môže byť pre nich cestou ako rásť vo viere a budovať kontakt so svojou farnosťou. Napriek túžbe mnohých z nich a početným diskusiám v Cirkvi na túto tému,⁴⁶ by podľa nás táto problematika mala byť riešená iným spôsobom. Namiesto hľadania nových ciest, ako by bolo možné im dovoliť pristupovať k sviatostiam v ich situácii, by podľa nás bolo vhodnejšie riešiť ich iregulárnu situáciu. Kánonické právo ponúka viacero možností, ktoré v Cirkvi nie sú vždy využívané. V prípade tých, ktorí majú pochybnosť o neplatnosti ich prvého manželstva, je možné požiadať o jeho preskúmanie v procese manželskej nulity. V niektorých situáciách je možné rozviazanie manželstva in favorem fidei a v prípade nedokonaného manželstva žiadosť o dišpenz od manželstva *ratum et non consumatum*.⁴⁷ Veriaci v pokročilejšom veku, ktorí z vážnych príčin, ako je napríklad výchova detí, nemôžu splniť požiadavku vzájomného rozchodu, môžu požiadať o dovolenie nazívať ako brat a sestra.⁴⁸ Je mnoho kánonickoprávnych prostriedkov, ktoré môžu takým veriacim pomôcť*

⁴¹ Porovnaj kánon 1682 § 2 CIC 1983.

⁴² Porovnaj GRONCHI, Maurizio. Alcune questioni disputate nella Relatio finalis del III Sinodo Straordinario. In SABBARESE, Luigi (ed.). *Sistema matrimoniale canonico in synodo*. Città del Vaticano: Urbaniana University Press, 2015, s. 28.

⁴³ Porovnaj František. *Amoris laetitia* 264. In AAS, 2016, roč. 108, s. 311-446.

⁴⁴ Porovnaj kánon 915 CIC 1983.

⁴⁵ Benedikt XVI. Odpovede Benedikta XVI. na Festivale svedectiev v Miláne počas Svetového stretnutia rodín v roku 2012. In *kbs.sk* [online]. Dostupné na internete: <<https://rodina.kbs.sk/sekcia/podujatia/svetove-stretnutia-rodin/odpovede-benedikta-xvi-na-festivale-svedectiev-v-milane>>. [cit. 2023-06-03].

⁴⁶ Porov. ERRÁZURIZ, ref. 33, s. 165.

⁴⁷ Viac o tejto téme je možné nájsť v publikácii ASSOCIAZIONE CANONISTICA ITALIANA. *Lo scioglimento del matrimonio canonico*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2013, 229 s.

⁴⁸ Ján Pavol II. *Familiaris consortio* 68. In AAS, 1981, roč. 73, s. 81-191.

v ich životnej situácii a práve farnosť môže byť miestom, kde sa o nich môžu dozvedieť a nájsť odvahu ich využiť.

Posynodálna exhortácia *Amoris laetitia* bola nádejou viacerých veriacich, že bude povolené pristupovanie k sviatostiam aj veriacim, ktorí žijú v novom, iregulárnom zväzku. Tento dokument kladie do popredia pastoračné rozlišovanie a potrebu upraviť tieto skutočnosti viac partikulárnym právom ako univerzálnym. Roky, ktoré uplynuli od vydania tohto dokumentu, ukázali rozdiely v jeho aplikácii vo viacerých diecézach. Sú diecézy, kde sa prakticky nič nezmenilo a veriaci, ktorý je viazaný kánonickým manželstvom po vstupe do nového iregulárneho zväzku sviatosti prijímať nemôže. Sú však aj diecézy, kde je možné pastoračné rozlišovanie, ktoré môže dospieť k tomu, že bude umožnené aj veriacim žijúcim v iregulárnom zväzku pristupovať k sviatostiam.⁴⁹ Nejde o automatickú možnosť, ktorá dovolí všetkým veriacim v takejto situácii automaticky pristupovať k sviatostiam, ale o možnosť, ktorá môže byť v niektorých procesoch rozlišovania uplatnená.

V praxi však môže dôjsť k situácii, keď budú dve osoby nachádzajúce sa v tej istej situácii - v novom zväzku po civilnom rozvode, ktorý nezapríčinili. Budú však žiť na území odlišných diecéz a jedna bude môcť k sviatostiam pristupovať a druhá nie, lebo v jej diecéze sa čl. 300 *Amoris laetitia* vykladá inak. Bude v tomto prípade zachovaná rovnosť a spravodlivosť? Druhý problém pastoračného rozlišovania vnímame v skutočnosti keď, nie v každej diecéze vzhľadom na počet veriacich je možná takáto individuálna pastorácia rozlišovania, s akou napríklad začali v Plzni.⁵⁰ Tiež je potrebné otvoriť otázku, či takýto postup jednotlivých diecéz neodporuje ustanoveniam univerzálneho práva a podľa nás by bolo vhodné, aby táto otázka bola doriešená v Cirkvi jednoznačným predpisom univerzálneho práva, ako to bolo napríklad v prípade osôb, ktoré sa zaviazali k životu ako brat a sestra.

ZÁVER

Farári a farskí administrátori sa vo svojej práci často stretávajú s problémami súvisiacimi s manželským kánonickým právom. Je potrebné, aby túto oblasť ovládali a stále sa v nej formovali, najmä ak nastane zmena v právnych normách týkajúcich sa tejto oblasti. Posledná reforma manželských procesov, ktorá sa uskutočnila za pontifikátu pápeža Františka zverila farárom nové kompetencie v oblasti súdnych procesov. Napríklad v nitrianskej diecéze má farár dokonca viesť predsúdne preskúmanie žiadosti, ktoré ak je ukončené podaním žaloby na diecézny tribunál je jeho úlohou definovať aj žalobný dôvod. V iných diecézach toto predsúdne preskúmanie primárne prebieha na diecéznych tribunáloch. Je otázne, či sú farári na to dostatočne pripravení, a to najmä v prípadoch, keď nemajú osobnú skúsenosť s prácou cirkevných tribunálov a svoje základné teologické štúdiá absolvovali pred touto reformou. Kánonista Luigi Sabbarese pripomína, že túto úlohu nie je možné vykonávať bez adekvátnej kánonickej formácie.⁵¹ Veriaci potrebujú okrem spirituálnej a morálnej podpory, aj technicko-právnu podporu, napríklad pri spísaní žiadosti na cirkevný tribunál. Podľa nášho názoru najefektívnejším modelom by bolo vytvorenie informačných kancelárií pri jednotlivých tribunáloch. Tam by mohol farár, ktorý sa necíti v tejto oblasti dostatočne kompetentný, poslať veriacich pri procese preskúmania platnosti a ich manželstva a on by ich sprevádzal pastoračným rozlišovaním v ich situácii a pomáhal im na tejto ceste.

⁴⁹ Biskupi v Argentíne začali tento proces rozlišovania už v roku 2016, v roku 2023 bola takáto možnosť otvorená v diecéze Plzeň.

⁵⁰ Ak porovnáme počet veriacich v tejto diecéze a počet veriacich slovenských diecéz, tak počet veriacich v Plzenskej diecéze je okolo 142 000, pričom napríklad v Nitrianskej diecéze je 578 000 veriacich; v Bratislavskej arcidiecéze ich je 484 000 a pod.

⁵¹ Porovnaj SABBARESE, Luigi. Il ruolo del parroco nella Riforma del Processo Matrimoniale Canonico. In DE DONATIS, Angelo (ed). *Le „Regole procedurali“ per le cause di nullità matrimoniale. Linee guida per un percorso pastorale nel solco della giustizia. Studi Giuridici CXXVI*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana, 2019, s. 77.

Vždy je vhodnejšia prevencia, ako riešenie problémov, preto je dôležité, aby snúbenci boli dostatočne pripravení na sviatosť manželstva. Príprava na slávenie tejto sviatosti býva niekedy redukovaná na čo najmenej stretnutí, s cieľom splniť túto požiadavku, ako za strany snúbencov, tak aj kňazov. Možno by bolo vhodné priniesť do pastorácie myšlienku katechumenátu pre manželstvom, ktorá bola prednesená na Synode o rodine v roku 2015. Snúbenci by tak mali dlhší čas nato, aby sa venovali efektívnej príprave na manželstvo. Nikdy sa nám zrejme nepodarí vyhnúť sa krachujúcim manželstvám, ktoré sú realitou aj pre mnohých veriacich. Ide o náročné chvíle a farnosť by pri týchto veriacich mala stáť a pomôcť im riešiť ich situáciu, a nie ich odsúdiť a vylúčiť zo svojho spoločenstva..